

Łukasz Jeszke

Biblioteka Politechniki Poznańskiej

Ocena wartości zamówień międzybibliotecznych

Streszczenie: W kontekście bieżących zmian i prognoz dla usługi wypożyczeń międzybibliotecznych w artykule została przedstawiona koncepcja oraz ocena wartości zamówień. Jest to jakościowe podejście do usługi wypożyczeń, oceniające zamówienia z użyciem m.in. metryk dostarczanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Użyte zostały cytowania z baz Web of Science i Scopus oraz analiza za pomocą współczynnika Impact Factor i punktów z Ujednoliconego wykazu czasopism naukowych. Bazą dla analizy są zamówienia międzybiblioteczne złożone przez studentów, doktorantów i pracowników Politechniki Poznańskiej w 2016 roku. Przeprowadzona ocena potwierdza wysoką wartość złożonych zamówień wśród wszystkich grup użytkowników oraz szerokie spektrum sprowadzanych publikacji. **Słowa kluczowe:** Jakość wypożyczeń międzybibliotecznych, analiza wypożyczeń, wartości cytowań zamówień międzybibliotecznych, wartość zamawianych publikacji, zamówienia w bibliotece, usługi biblioteczne, wypożyczalnia międzybiblioteczna.

Problematyka wypożyczeń międzybibliotecznych jest w ostatnim czasie coraz intensywniej przywoływana w różnych kontekstach działalności bibliotek akademickich, na przykład w sferze zmian technologicznych i systemowych. Wyraźnym akcentem w tym obszarze jest projekt Academica, realizowany przez Bibliotekę Narodową oraz Naukową i Akademicką Sieć Komputerową, pod hasłem „Nowa jakość wypożyczeń międzybibliotecznych” [1]. Wiele dyskusji z obszaru technologii dotyczy także rozwiązań dedykowanych dla wypożyczalni międzybibliotecznej w istniejących systemach bibliotecznych. Liczne biblioteki stoją obecnie przed koniecznymi decyzjami o wdrożeniu nowych systemów, niektóre już to uczyniły. Naturalnym następstwem takiego stanu rzeczy jest próba rozpoznania rynku i zebrania opinii. W tym kontekście nie milkną również pytania o narodowy system do obsługi wypożyczeń międzybibliotecznych.

Kluczowym jednak powodem, dla którego tematyka ta powróciła, jest próba redefiniowania usługi w ramach współczesnej biblioteki. Faktem jest, iż maleje liczba zamówień międzybibliotecznych. Konstatacja ta ma swoje źródło nie

tylko w statystykach Wypożyczalni Międzybibliotecznej Biblioteki Politechniki Poznańskiej, ale przede wszystkim w szerokiej dyskusji na ten temat, która odbyła się w ramach Seminarium Bibliotek Technicznych POLBIT „Znaczenie wypożyczalni międzybibliotecznej w kontekście rozwoju usług elektronicznych”. Spotkanie to miało miejsce w październiku 2016 roku w Bibliotece Politechniki Łódzkiej. Pod dalszą dyskusję poddaje się czy ten niepokojący trend ma związek z postępującym ukierunkowaniem usług i narzędzi bibliotecznych na pracę samodzielną (i zdalną), czy może z rosnącymi kosztami sprowadzania materiałów. W grę mogą wchodzić też zupełnie inne czynniki — być może charakterystyczne tylko dla konkretnej uczelni. W każdym razie próba „odnalezienia się” wypożyczalni międzybibliotecznej w aktualnych realiach może skutkować — jak ma to miejsce, chociażby w Bibliotece Politechniki Poznańskiej — zmianami organizacyjnymi, które lokują wypożyczalnię w strukturze Oddziału Informacji Naukowej, a nie typowo w oddziałach udostępniania.

Pozytywnym rezultatem rosnącego zainteresowania tematyką jest intensyfikacja spotkań i merytoryczna dyskusja środowiska bibliotekarzy zajmujących się *stricto* wypożyczeniami międzybibliotecznymi. Pierwsze — wspomniane wyżej — seminarium POLBIT i kolejne „Wypożyczalnie międzybiblioteczne — jaka przyszłość?”, które odbyło się we wrześniu 2017 roku w Bibliotece Głównej Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, stanowią podstawę do dalszych konkluzji oraz decyzji, co do kształtu usługi i zasadności wdrażanych technologii.

W opinii autora brakuje jednak danych bazowych dla proponowanych rozwiązań i sposobu wartościowania składanych zamówień. Obecnie wymogiem formalnym w sprawozdawczości i statystyce omawianego obszaru jest tylko fragment danych podawanych rokrocznie przez biblioteki do Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) — w ramach formularza K-03 „Sprawozdanie biblioteki” [3]. Jest to kilkanaście pól (Dział 7 „Wykorzystanie usług bibliotecznych” — Tab. 1. „Liczba wypożyczeń i udostępnień w ciągu roku”), dotyczących liczby wypożyczeń realizowanych „Z bibliotek” i „Do bibliotek” (polskich oraz zagranicznych). Występuje tu jeszcze dodatkowy ogólny podział na typ źródeł (księgozbiór; zbiory nieelektroniczne; dokumenty elektroniczne na nośniku fizycznym; kopie materiałów oryginalnych). W szerszym zakresie prowadzi się statystyki wewnętrzne w bibliotekach. Obejmują one, chociażby kwestie finansowe — rozliczanie zamówień czy sprawozdawczość z wykorzystania własnego budżetu (jeżeli wypożyczalnia takowy posiada). Dodatkowe informacje statystyczne mogą pochodzić również z systemu bibliotecznego, jeżeli jest wykorzystywany do obsługi zamówień.

Klimat zmian i zaobserwowana — choć jeszcze nieanalizowana — struktura zamówień i potrzeb użytkowników wpłynęła na postulat autora do zmiany podejścia z ilościowego na jakościowe. Nie jest celem tego artykułu ocena roz-

wiązań technicznych wspomnianych w pierwszym akapicie, ani namysł nad tym, dlaczego notowana jest mniejsza liczba zamówień. Wymiana doświadczeń w ramach spotkań seminaryjnych pokazuje, jak zaawansowana staje się ta usługa — obejmuje zarówno wsparcie techniczne, finansowe, jak i merytoryczne użytkownika. Celem przeprowadzonej analizy jest udowodnienie, iż można lokować wypożyczalnię międzybiblioteczną bliżej działalności związanej z biblioteczną informacją naukową — wspierającą użytkowników szczególnie zaangażowanych w proces dydaktyczny, czy pracę naukową. Wartość zamówień, a nie tylko ich ilość, powinna świadczyć o dalszym kształcie wypożyczeń. Analiza ta ma pomóc zdefiniować dokładniej grupę docelową, która jest zainteresowana źródłami o uznanej wartości.

Założenia dla oceny jakości zamówień międzybibliotecznych

Analizie autor poddał zamówienia złożone w Wypożyczalnię Międzybiblioteczną Biblioteki Politechniki Poznańskiej przez studentów, doktorantów i pracowników uczelni w 2016 roku, z pominięciem zamówień z błędnymi (niepełnymi, uniemożliwiającymi weryfikację) lub dublującymi się danymi bibliograficznymi. Łącznie dało to 438 zamówionych publikacji.

Jako podstawę analizy zamówień międzybibliotecznych została przyjęta wymagana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego metoda oceny jakości publikacji z wykorzystaniem baz Web of Science, Scopus oraz ujednoliconego wykazu czasopism. Wszystkie analizy wykonano w okresie od 6 lipca 2017 roku do 25 sierpnia 2017 roku, wykorzystując najnowsze dostępne wersje baz. Pod uwagę wzięto poniższe dane.

Wskaźniki wykorzystane z bazy Web of Science [4]:

- Fakt indeksowania publikacji w bazie Web of Science (wyszukiwanie All Databases obejmujące bazy dostępne w ramach licencji krajowej wykupionej w 2017 roku).
- Cytowania publikacji indeksowanych w Web of Science (wyszukiwanie All Databases obejmujące bazy dostępne w ramach licencji krajowej wykupionej w 2017 roku).
- Impact Factor (IF) — wskaźnik liczony tylko dla artykułów z czasopism. Publikacje otrzymały IF czasopisma, z którego pochodziły — zgodnie z Journal Citation Reports. Pod uwagę brany był wyłącznie IF za rok 2016 niezależnie od roku opublikowania zamówionego artykułu.

Wskaźniki wykorzystane z bazy Scopus [5]:

- Fakt indeksowania publikacji w bazie Scopus.
- Cytowania publikacji indeksowanych w Scopus.

Punkty Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla czasopism, na podstawie Ujednoliconego wykazu czasopism naukowych za lata 2013-2016 (Część A, B, C) z dnia 26 stycznia 2017 roku [6]:

- Fakt występowania czasopisma, z którego zamówiono artykuł w wykazie MNiSW.
- Liczba punktów przyznanych w wykazie dla czasopisma z którego pochodził zamówiony artykuł.

Rok wydania — w naukach technicznych zachodzi szybka dewaluacja wyników badań. Rok wydania zamawianych publikacji jest więc pomocniczym wskaźnikiem wartości zamówień. Przede wszystkim jednak rok wydania definiuje narzędzia, jakich bibliotekarz będzie używał, lokalizując zamówione publikacje. Problem z jednej strony dotyczy publikacji najstarszych, które nie są czasami indeksowane w żadnej bazie czy katalogu elektronicznym. Z drugiej zaś najnowszych, które z kolei mogą jeszcze nie funkcjonować w zbiorach bibliotek czy nawet w obiegu wydawniczym.

Status zamawiającego — dla bliższego scharakteryzowania grupy docelowej poszczególne zamówienia zostały powiązane ze statusem zamawiającego (student; doktorant; pracownik Politechniki Poznańskiej). Jest to kwestia ważna, ponieważ usługa wypożyczeń międzybibliotecznych jest w bibliotekach profilowana — oferuje się nieco inny jej zakres w zależności od statusu użytkownika. Przykładowo Biblioteka Politechniki Poznańskiej, w omawianym 2016 roku, całościowo finansowała prowadzenie publikacji zamawianych przez studentów oraz doktorantów.

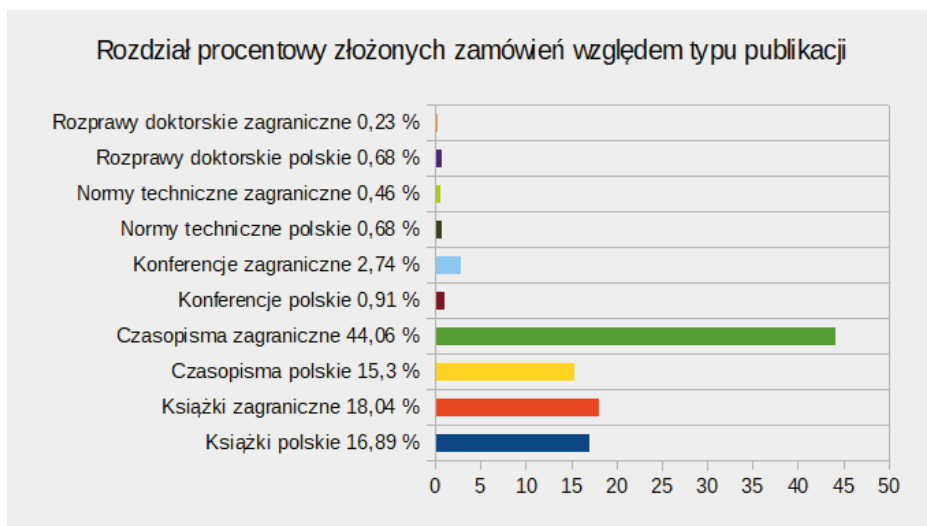
Podział na typ zamawianego zasobu — wprowadzono również bardziej szczegółowy — względem wspomnianego formularza GUS K-03 — podział na typ zasobu. Obejmuje on: książki polskie; książki zagraniczne; czasopisma polskie; czasopisma zagraniczne; konferencje polskie; konferencje zagraniczne; normy techniczne polskie; normy techniczne zagraniczne; rozprawy doktorskie polskie; rozprawy doktorskie zagraniczne. Rozpiętość źródeł — w tym zamawianie publikacji tradycyjnie nieobsługiwanych przez wypożyczalnię międzybiblioteczną (normy, prace doktorskie) — wskazuje, jak kształtują się rzeczywiste potrzeby użytkowników.

Analiza wartości zamówień międzybibliotecznych

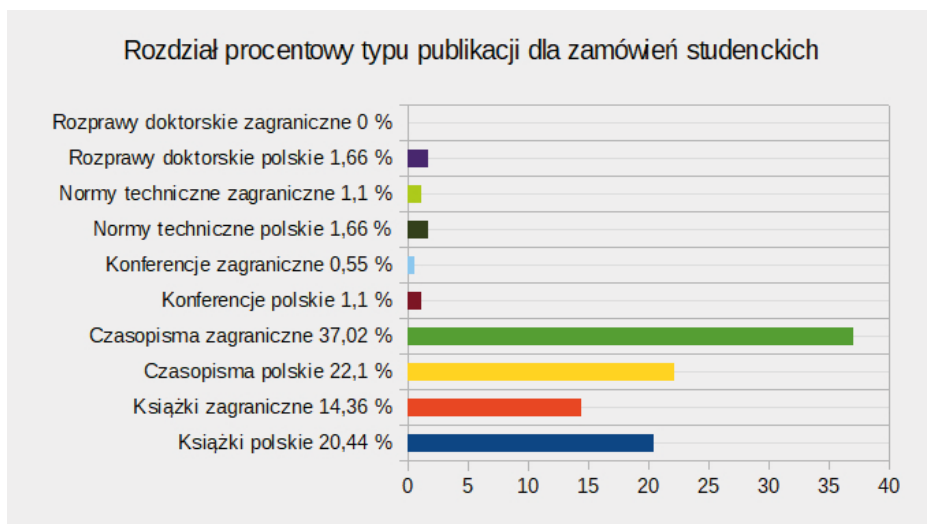
Przedstawione wyniki charakteryzują użytkowników oraz strukturę zamawianych publikacji. Podstawowe dane to udział procentowy zamówień pochodzących od poszczególnych grup użytkowników w ogólnej ich liczbie. Studenci Politechniki Poznańskiej złożyli 41,32% z ogółu zamówień, doktoranci 12,33%, a pracownicy 46,35%. Naturalnie dla pełnego kontekstu należy posiłkować się

ogólną liczbą studentów, doktorantów i pracowników. Dla Politechniki Poznańskiej (dane z 2016 roku) to odpowiednio 20 025 studentów wszystkich trybów, 541 słuchaczy studiów doktoranckich, 1305 nauczycieli akademickich oraz 939 pozostałych pracowników [7].

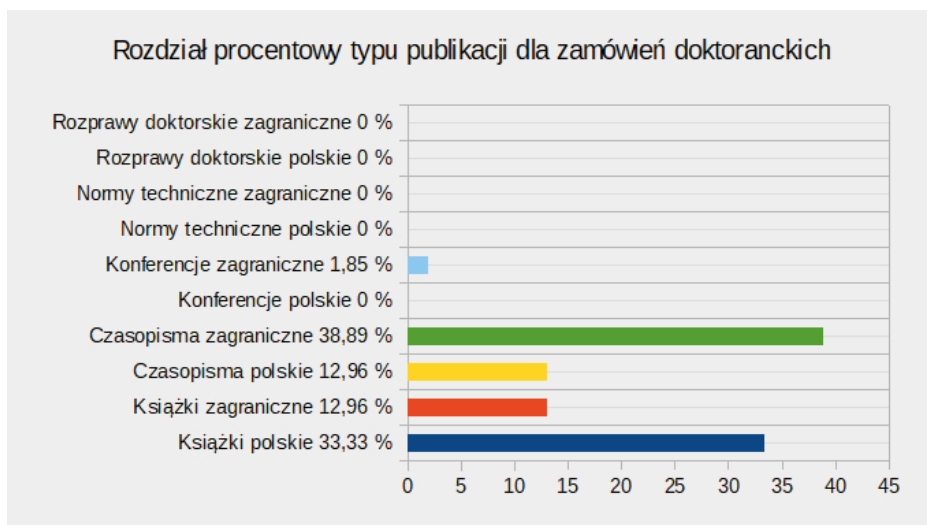
Przechodząc do analizy samych publikacji, autor zaczyna od ogólnego, procentowego podziału według typu źródła. Na następnych wykresach zestawiono te dane z poszczególnymi grupami użytkowników i ich zainteresowaniem danymi zasobami.

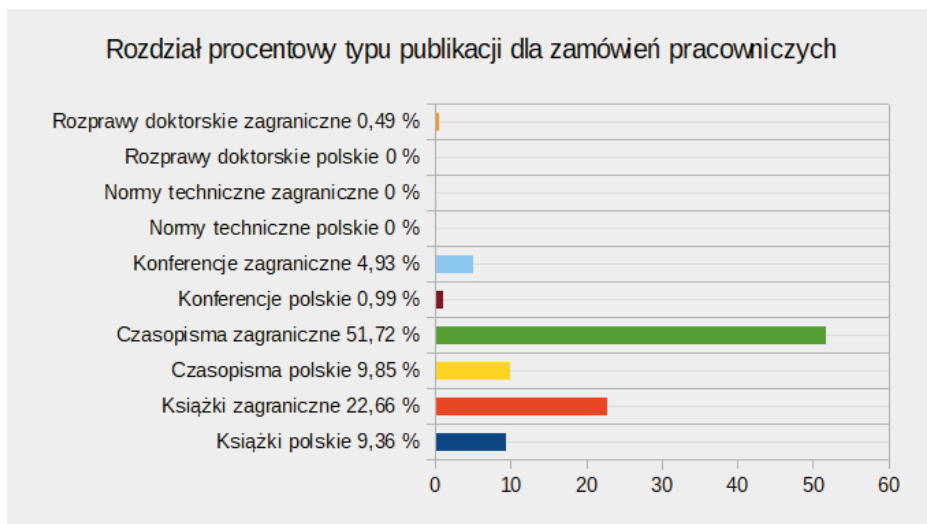
Rys. 1. Rozdział procentowy złożonych zamówień względem typu publikacji. Źródło: opracowanie własne.

Rys. 2. Rozdział procentowy typu publikacji dla zamówień studenckich. Źródło: opracowanie własne.

Rys. 3. Rozdział procentowy typu publikacji dla zamówień doktoranckich. Źródło: opracowanie własne.

Rys. 4. Rozdział procentowy typu publikacji dla zamówień pracowniczych. Źródło: opracowanie własne.

Kolejny obszar analizy, który przedstawiono to rok wydania zamówionych publikacji. Pod uwagę brano i w tym przypadku status użytkownika oraz typ zamawianych publikacji. Wszystkie dane zaprezentowano w zbiorczej tabeli.

Rok wydania wyliczony z ogółu zamówionych publikacji	
Najstarszy rok wydania	1923
Średni rok wydania	1998
Najnowszy rok wydania	2016
Średni rok wydania zamówionych publikacji a status użytkownika	
Studenci	2001
Doktoranci	1999
Pracownicy	1994
Średni rok wydania dla poszczególnych typów publikacji	
Książki polskie	1997
Książki zagraniczne	1998
Czasopisma polskie	2001
Czasopisma zagraniczne	1995
Konferencje polskie	2006
Konferencje zagraniczne	2008
Normy techniczne polskie	2008
Normy techniczne zagraniczne	2014
Rozprawy doktorskie polskie	2010
Rozprawa doktorskie zagraniczne	1980

Rys. 5. Analiza roku wydania zamówionych publikacji. Źródło: opracowanie własne.

Dalsza część badania dotyczy bezpośrednio wartości zamówień. Na początku przedstawiono dane z bazy **Web of Science**. Wyliczenia wskazują, iż 180 zamówionych publikacji jest indeksowanych w tejże bazie. Wobec łącznej liczby 438 zamówień stanowi to **44,29%**. W poniższej tabeli dane te zostały rozdzielone pod według typu użytkownika. Wyliczono procentowy udział zamówień indeksowanych w Web of Science w stosunku do wszystkich zamówień, które złożyli użytkownicy ze wskazanej grupy.

Procentowy udział zamówień indeksowanych w Web of Science	
Studenci	38,67%
Doktoranci	29,63%
Pracownicy	46,31%

Rys. 6. Procentowy udział zamówień indeksowanych w Web of Science. Źródło: opracowanie własne.

Pod uwagę wzięto wartości cytowań zamówionych publikacji indeksowanych w Web of Science (pierwsza tabela), jak i średnie cytowania indeksowanych publikacji zamawianych w ramach poszczególnych grup użytkowników (kolejna tabela):

Cytowania publikacji indeksowanych w Web of Science	
Najniżej cytowane publikacje	0
Średnia liczba cytowań	81,89
Najwyżej cytowana publikacja	2490

Rys. 7. Cytowania publikacji indeksowanych w Web of Science. Źródło: opracowanie własne.

Średnie cytowania publikacji indeksowanych przez Web of Science w zamówieniach poszczególnych grup użytkowników	
Studenci	108,89
Doktoranci	77,88
Pracownicy	62,47

Rys. 8. Średnie cytowania publikacji indeksowanych przez Web of Science. Źródło: opracowanie własne.

Analizowano również współczynniki Journal Impact Factor za rok 2016 dla zamawianych publikacji z czasopism. Z 260 zamówień na artykuły 155 dotyczyło czasopism posiadających Impact Factor w 2016 roku. Stanowi to **ponad połowę (59,62%)** wszystkich zamówionych artykułów. W poniższej tabeli pokazano rozkład zamówień w poszczególnych grupach użytkowników.

Procentowy udział zamówień z czasopism posiadających Impact Factor	
Studenci	29,28%
Doktoranci	35,19%
Pracownicy	40,89%

Rys. 9. Procentowy udział zamówień z czasopism posiadających Impact Factor. Źródło: opracowanie własne.

Oprócz faktu posiadania przez zamówione publikacje współczynnika Impact Factor, badano również jego wartość. Zarówno ogólnie dla wszystkich zamówień z czasopism, jak i z podziałem na grupy użytkowników.

Współczynnik Impact Factor dla czasopism z których pochodziły zamówienia	
Najniższy zarejestrowany współczynnik	0,339
Średnio zarejestrowany współczynnik	3,291

Rys. 10. Współczynnik Impact Factor dla czasopism, z których pochodziły zamówienia. Źródło: opracowanie własne.

Średni współczynnik Impact Factor dla czasopism z których pochodziły zamówienia złożone przez poszczególne grupy użytkowników	
Studenci	3,642
Doktoranci	3,801
Pracownicy	2,950

Rys. 11. Średni współczynnik Impact Factor dla czasopism, z których pochodziły zamówienia złożone przez poszczególne grupy użytkowników. Źródło: opracowanie własne.

Analogiczne wyliczenia — z pominięciem współczynnika Impact Factor — przeprowadzono w bazie **Scopus**. W tym przypadku 194 zamówione publikacje były indeksowanych w Scopus, co stanowi 44,29% wszystkich zamówień. Procentowy udział zamówień indeksowanych w Scopus wobec wszystkich złożonych przez poszczególne grupy użytkowników zaprezentowano poniżej:

Procentowy udział zamówień indeksowanych w Scopus	
Studenci	38,67%
Doktoranci	35,19%
Pracownicy	51,72%

Rys. 12. Procentowy udział zamówień indeksowanych w Scopus. Źródło: opracowanie własne.

Kolejne dwie tabele obejmują rozkład liczby cytowań. Na początku ogólny, dalej z podziałem na typ użytkownika:

Cytowania publikacji indeksowanych w Scopus	
Najniżej cytowane publikacje	0
Średnia liczba cytowań	73,93
Najwyżej cytowana publikacja	2471

Rys. 13. Cytowania publikacji indeksowanych w Scopus. Źródło: opracowanie własne.

Średnie cytowania publikacji indeksowanych przez Scopus w zamówieniach poszczególnych grup użytkowników	
Studenci	100,5
Doktoranci	56,68
Pracownicy	59,33

Rys. 14. Średnie cytowania publikacji indeksowanych przez Scopus w zamówieniach poszczególnych grup użytkowników. Źródło: opracowanie własne.

Ujednoliconego wykazu czasopism naukowych za lata 2013-2016 wydane przez MNiSW – pod uwagę wzięto wszystkie trzy jego części. Poddano analizie tylko zamówienia na artykuły z czasopism. Ogółem 192 (73,85%) zamówienia z całkowitej liczby 260 były indeksowane w wykazie.

Procentowy udział zamówień indeksowanych w wykazie MNiSW względem wszystkich zamówionych artykułów z czasopism	
Studenci	38,67%
Doktoranci	46,3%
Pracownicy	47,78%

Rys. 15. Procentowy udział zamówień indeksowanych w wykazie MNiSW względem wszystkich zamówionych artykułów z czasopism. Źródło: opracowanie własne.

Ostatnie dwie tabele przedstawiają wartość punktową zamówionych artykułów (ogólnie i z podziałem na użytkowników), określoną na podstawie obowiązującego wykazu:

Liczba punktów dla zamówień z czasopism indeksowanych w wykazie MNiSW – ogół zamówionych artykułów	
Najniżej punktowane	4
Średnia liczba punktów	29,98
Najwyżej punktowane	50

Rys. 16. Liczba punktów dla zamówień z czasopism indeksowanych w wykazie MNiSW – ogół zamówionych artykułów. Źródło: opracowanie własne.

Średnia liczba punktów dla artykułów z czasopism indeksowanych w wykazie MNiSW - poszczególne grupy użytkowników	
Studenci	29,29
Doktoranci	26,08
Pracownicy	31,49

Ryc. 17. Średnia liczba punktów dla artykułów z czasopism indeksowanych w wykazie MNiSW — poszczególne grupy użytkowników. Źródło: Opracowanie własne.

Wartość zamówień złożonych w wypożyczalni międzybibliotecznej

Szczegółowa analiza zamówień, którą przeprowadził autor potwierdza tezę, iż zamówienia międzybiblioteczne spełniają w znakomitej większości wysokie standardy jakości sprowadzanych publikacji *ergo*, jest to sfera warta inwestycji ze strony biblioteki. Szczególnie interesująca jest interpretacja danych pochodzących z zamówień studenckich. Reprezentują one zaskakująco wysokie wskaźniki, nieodstające od zamówień doktoranckich, czy pracowniczych. Wszystkie wyniki to reprezentacja bardzo dobrej cytowalności, wysokiego współczynnika Impact Factor, a więc i wysokiej punktacji MNiSW. Wyraźnie rysuje się zainteresowanie artykułami z czasopism zagranicznych, choć cały czas nie ma leje także zapotrzebowanie na polskie książki i czasopisma naukowe. Pozostaje jeszcze sfera zamówień — z punktu widzenia oceny parametrycznej — o niższej wartości, obejmująca starsze lub trudniejsze do pozyskania publikacje, jak prace doktorskie, materiały konferencyjne czy normy techniczne. Zauważalna jest zbieżność cytowalności w bazach Web of Science i Scopus.

Reasumując, warto wspierać zamówienia studenckie, które nie obejmują — jak się okazuje — publikacji przypadkowych. Sama wypożyczalnia zaś jest — tak jak cała współczesna biblioteka — tworem „hybrydowym”. Z jednej strony wspierany jest warsztat bardziej zaawansowany, oparty o zagraniczne artykuły naukowe z wysokimi współczynnikami. Sprowadzenie ich wydaje się łatwiejsze, ale — ze względu na wysoki koszt i często najnowsze wydania — bywa problematyczne. Z drugiej strony widoczne są zamówienia na coraz trudniejsze do zlokalizowania publikacje starsze, niszowe. Dodatkowe wymagania stawiane wypożyczalni to krótki czas dostarczenia publikacji, w pełni zdalna obsługa oraz kopia artykułu w wysokiej jakości, umożliwiającej efektywną pracę ze źródłem — szczególnie jest to ważne w kontekście uczelni technicznych i cytowania wszelkich rycin, grafik etc. Są to dalsze aspekty jakościowe, o których również należy pamiętać.

Autor uważa, że nie tylko liczba zamówień, ale i szeroko dostępna oraz rzetelnie przygotowana oferta wypożyczalni międzybibliotecznej powinna stanowić o jej przydatności w realizowaniu celów naukowych i dydaktycznych biblioteki.

Jest to usługa — co potwierdzono w analizie — trafiająca do użytkowników zainteresowanych publikacjami o wysokiej wartości lub trudno dostępnymi. Sta-je się dedykowana dla bardziej zaawansowanego warsztatu badawczego i zaan-gażowanego użytkownika. Sytuuje to wypożyczenia międzybiblioteczne nieco bardziej w obszarze działalności związanej z biblioteczną informacją naukową. Działania, które należy podjąć (organizacyjne, techniczne, finansowe) w dzie-dzinie wypożyczeń międzybibliotecznych, powinny uwzględniać te specjali-styczne zapotrzebowania.

Wyniki analizy potwierdzają hipotezę autora o wysokiej wartości zamówień i jakościowym charakterze wypożyczeń międzybibliotecznych.

Przypisy

- [1] *Academica — nowa jakość wypożyczeń międzybibliotecznych* [online], 2017 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: https://academica.edu.pl/about/new_quality.
- [2] Relacja o seminarium POLBIT jest dostępna na blogu BUW: M. Filas, *Znaczenie wypożyczalni międzybibliotecznej w kontekście rozwoju usług elektronicznych* [online], 2016 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://buwlog.uw.edu.pl/znaczenie-wypożyczalni-miedzybibliotecznej-w-kontekście-rozwoju-usług-elektronicznych>. Kolejna relacja to artykuł: M. Błach, *Znaczenie wypożyczalni międzybibliotecznej w kontekście rozwoju usług elektronicznych*, „Biblioteka i Edukacja”, [online], 2016, nr 10 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.up.krakow.pl/newbie/index.php/bie/article/view/169/168>. Materiały z tego seminarium zostały udostępnione w Repozytorium Politechniki Łódzkiej: *Materiały z Seminarium Bibliotek Technicznych POLBIT „Znaczenie wypożyczalni międzybibliotecznej w kontekście rozwoju usług elektronicznych” 25 października 2016* [online], 2016 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://hdl.handle.net/11652/1348>.
- [3] *Główny Urząd Statystyczny — Sprawozdanie biblioteki K-03* [online], 2016 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://form.stat.gov.pl/formularze/2017/passive/K-03.pdf>.
- [4] *Web of Science (licencja krajowa)* [online], 2017 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://wbn.icm.edu.pl/licencje/#wos>.
- [5] *Scopus* [online], 2017 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://wbn.icm.edu.pl/licencje/#scopus>.
- [6] *Ujednolicony wykaz czasopism naukowych za lata 2013-2016* [online], 2017 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nauka.gov.pl/komunikaty/ujednolicony-wykaz-czasopism-naukowych-za-lata-2013-2016.html>.
- [7] *Sprawozdanie z działalności Politechniki Poznańskiej w roku akademickim 2015/2016* [online], 2016 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: [http://bip.put.poznan.pl/sites/default/files/Sprawozdanie 2016.pdf](http://bip.put.poznan.pl/sites/default/files/Sprawozdanie%202016.pdf).

Bibliografia

- [1] *Academica — nowa jakość wypożyczeń międzybibliotecznych* [online], 2017 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: https://academica.edu.pl/about/new_quality.
- [2] Błach M., *Znaczenie wypożyczalni międzybibliotecznej w kontekście rozwoju usług elektronicznych*, „Biblioteka i Edukacja”, [online], 2016, nr 10 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.up.krakow.pl/newbie/index.php/bie/article/view/169/168>.
- [3] Filas M., *Znaczenie wypożyczalni międzybibliotecznej w kontekście rozwoju usług elektronicznych* [online], 2016 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://buwlog.uw.edu.pl/znaczenie-wypożyczalni-miedzybibliotecznej-w-kontekście-rozwoju-usług-elektronicznych>.
- [4] Główny Urząd Statystyczny — *Sprawozdanie biblioteki K-03* [online], 2016 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://form.stat.gov.pl/formularze/2017/passive/K-03.pdf>.
- [5] *Materiały z Seminarium Bibliotek Technicznych POLBIT „Znaczenie wypożyczalni międzybibliotecznej w kontekście rozwoju usług elektronicznych” 25 października 2016* [online], 2016 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://hdl.handle.net/11652/1348>.
- [6] *Scopus* [online], 2017 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://wbn.icm.edu.pl/licencje/#scopus>.
- [7] *Sprawozdanie z działalności Politechniki Poznańskiej w roku akademickim 2015/2016* [online], 2016 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: [http://bip.put.poznan.pl/sites/default/files/Sprawozdanie 2016.pdf](http://bip.put.poznan.pl/sites/default/files/Sprawozdanie%202016.pdf).
- [8] *Ujednolicony wykaz czasopism naukowych za lata 2013-2016* [online], 2017 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nauka.gov.pl/komunikaty/ujednolicony-wykaz-czasopism-naukowych-za-lata-2013-2016.html>.
- [9] *Web of Science (licencja krajowa)* [online], 2017 [dostęp: 2017-09-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://wbn.icm.edu.pl/licencje/#wos>.

